

BISERICA și ȘCOLA.

Foie bisericească, școlastică, literară și economică.

Eșe odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul abonamentului:

În Austro-Ungaria pe an 5 fl.—cr.
" " " jum. an 2 „ 50 „
În România și străinătate pe an 7 „ — „
" " " j. a. 3 „ 50 „

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte
4 fl. și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze la Redac-
țiunea dela

„BISERICA și ȘCOLA“

Iar banii de prenumerațiune la

— „Tipografia diecezană în Arad.“ —

1864.

Esamenale de calificatiune învățătorească vor avea loc începând din 16/28. August a. c. în localitatea consistorială din Arad. Recurșii vor avea așa însăși recoursele cu 3 zile înainte de acel terminu adevca până în 13/25. August anul curinte.

Arad, din ședința consistorială ținută în 21. Iulie 1883.

Ioan Metianu, m. p.

Episcopul Aradului.

1863. Pres.

Cerculariu,

Adresa toti P. T. Protopresbiteri, inspectori de școle, și catra toti preotii și invetiatorii din eparchia Aradului.

Desi, — precum se știe, — n'am intrelasatu o ocaziune binevenita, pentru a areta P. T. inspectori, preoti și invetiatori ai nostri importanța cea mare a pomaritului și gradinaritului [omologi'a și horticultur'a] cu deosebita aplicare poporulu nostru, carele, — in parte, — locuiește in tîenuri muntose și putienu roditoare, cum deaperat'a trebuintia de a face și pre ai nostri să potta concurge cu poporele conlocitoare in via de esistintia: totusi cu durere am espeșat că unii dintre P. T. inspectori, preoti și invetiatori ai nostri n'au apretiatu dupa meritu și importanția nici vócea noastră, și sfatulu nostru în via, — de sine se întielege, — n'au progresatu și ei, nici cei incredintiatii grigei lor, in rașinile de cultura economica alu pomaritului și gradinaritului.

Acést'a este chiar asia de durerosu pentru noi, precum este de durerosu pentru ori ce părinte, cand vede că unii dintre fiii lui nu asculta sfaturile lui cele paritesci, cari au de scopu să le binede aceluor fii; dar și mai durerosu

este, cand viuun altii se spuna parintelui, neascultarea filor de sfaturile lui, precum ni s'a intemplatu și noua acum de curend, cand, — afara de unii dintre ai nostri, — chiar și autoritati politice comitatense, au venitu se ne reflecteze in scrisu, și inca cu date autentice, ca in unele comune bisericesci de ale noastre, nu ar esista de felin gradini și școle de pomi și legume, ear pe nude esista asemenea gradini, acestea ar fi neglese in tóte privintiele.

Inse ce mai trebuie se ni spuna noua altii aceste, cand insine am vediatu cu ocaziunea visitatiunilor canonice, — pre langa progrese imbucuratore in unele locuri, — cum in altele, curtile bisericelor, ale școlelor și cimiteriele noastre, apoi gradinele unoru preoti și invetiatori ai nostri, cari — impreuna cu locuintiele lor, — ar trebui se fie modelu de curatienia și ingrigire, încat se iee tóta comun'a indemnu și exemplu bunu, — suntu pline de necuratienia, de spini și polomida, séu cu alte cuvinte negrigite și necultivate.

Acést'a este cu atât mai durerosu pentru noi, cu cât vedemu că locuintiele, apoi curtile bisericesci și școlare, cum și cimiteriele altoru confessiuni suntu curate și bine ingrigite, ceea ce se vede apoi și la poporulu lor, și ceea ce infacisiéza pre adeveratulu pastoriu și invetiatoriu.

Astfelu standu lucrulu credemu ea ori ce omu cu buna judecata va întielege ca starea acést'a foarte dejositore și pagubitore in tóte privintiele, nu se mai pôte suferi nici pentru ca este mare rusine a-se vedé atât de neglese curtile și gradinele bisericelor și ale școlelor noastre, precum și cele de pomi, — unde esiatu, — dar este și mare dauna, nu numai pentru aceleasi gradini, ci și pentru ca elevii și poporulu n'au de unde luá essemplu și invetiatura, — ba, este chiar peccatu inaintea lui Dumnezeu, a ávé subsistintia dela poporu că se lu

cultivăm și se-lu luminăm în toate provinciile, și apoi a nu ne împlinim dorința de a-lu cultivă și în ramul celu frumos și folositoriu alu pomologiei și horticulturii.

Deci pentru a nu ne face și noi partasi peccatului întrelasării și alu neglijenței, — în conțelegere cu consistoriulu nostru de aici, aflăm de bine a dá în această privința de nou următoarele însărcinari :

1. P. T. Protopresviteri și inspectori de școle, voru fi cu mare grija pe viitoriu, ca la escierea concurselor pentru posturile invetiatoresci, pre langa cealalta calificațiune, să se mai cêra espresu dela recurenti și cunoșcinti'a pomaritului și a gradinaritului în mesura corespundietoria ; ăra la compunerea listei candidatiloru totdeun'a să se prefereze recurentii cei distinșii în pomologi'a și gradinaritu.

2. În acele comune bisericesci, unde încă n'ar esiste grădini pentru școle de pomi și legume, preotulu și invetiatoriulu localu, ăra unde ar fi mai mulți preoti și invetiatori, toti la oalta, se staruésca a-se escinde din vre-unu locu comunalu, ori a-se cumpară vre-o grădina privata, ori când nici una nici alta nu s'ar poté, a-se escinde din ocolulu bisericeii, ori alu școlii, ori chiar din cimiteriu câte o parcela pentru școla séu grădina de pomi și legumi, — observandu că în casu de a-se află pamentu comunalu aptu spre acestu scopu, autoritatile politice au îndrumare mai înalta, a concede o parte din acela spre scopulu de sus. Ar fi de doritu, ca acele grădini se fie la astfelu de locu séu pozițiune, încât poporulu se le póta vedé cât mai adese ori, că se iee îndemnu și placere de pomaritu și gradinaritu.

3. După ce se voru procură asemenea grădini și acolo unde n'ar existe, preotii și invetiatorii se voru nisuf a arêta poporulu însemnatarea pomologiei, în bunăbra : cum unu pomu roditoriu este că și unu capitalu elocatu spre fructificare, care și-da în totu anulu séu la alu doilea anu rodurile sale, fara nici o ostenéla, și cum ómenii cei destepti tragu sume însemnate de bani din pomii de prin grădinele lor, mai alesu acuma, decând pόμεle se transpôrta cu calea ferata, departe peste granitiile țerii noastre ; și în fine cum legumari'a este și mai productóre chiar și decât pomii căci după unu micu petecu de pamentu bine îngrițitu se scotu sute de florini.

După ce se voru repeti poporulu acestea la toate ocașiunile potrivite, preotii și invetiatorii voru începe însii a cultivă acele grădini séu școle de pomi și legumi, în ambe directiunile a pomologiei și horticulturii, pentru a arêta și a dovedí în fapta poporulu aceea ce i-a spusu cu grainlu, și asia pentru a-lu convinge de folósele

pomaritului și legumaritului, și alu face să se ocupe și elu de aceste ramuri economice cu totu deadinsulu.

4. Preotii și invetiatorii, cari n'ar urmă asemenea, nu se voru consideră de binevoitori ai poporulu ; ei din contra cá unii, cari nici ei însii nu voru a lumină poporulu, nici nu lasă pre alții în loculu lor cari ar îngriț parintesc de poporu, și asia P. T. Protopresviterii și inspectori scolari se îndetoréza a arêta încóce din timpu în timpu, pfe atari preoti și invetiatori nepasatori pentru a dispune luarea lor în cercetare disciplinara și pedepsire, precum merita.

5. Pentru acei invetiatori, cari n'ar fi avut ocașiune a-se deprinde de mai înainte în pomaritu și gradinaritu, s'a dispusu a-se țiené aici în Aradu unu cursu de prelegeri supletórie dela 7/19 până la 13/25 Augustu a. c. la care voru prelege cei mai buni pomologi ai nostri, și la care cursu prin acest'a se invita toti invetiatori nostri, cari n'ar sci propune eleviloru lor pomologi'a și gradinaritul cu bunu succesu.

6. Deasemenea s'au luat mesurile de lipsă cá și în institutul nostru pedagogicu-teologicu pomologi'a și horticultur'a să se propuna totu în mai mare estensiune pe viitorin ; în fine :

Trimitiendu din acestu cerculariu unu meru corespundietoriu fiecarui P. T. protopresviteru și inspectoru de școle pentru a-se distribuí fiecarui preotu și invetiatoriu câte unu exemplariu spre scire și observare, asteptamu dela toti cei chemati se-si împlinésca detori'a omni fiecarele la rendulu seu, precum s'a deobligat înaintea lui Dumnezeu și a ómeniloru, când s'au alesu chiamarea de preotu séu invetiatoriu alu poporulu.

Aradu, în 30. Iulie 1883. *)

Ioannu Metianu, m.
Episcopulu Aradulu

Unu nou institutú românú de cultură.

Am publicatú în numărulu trecutú alv acestei foi unu cerculariu alu Prea Sântielui Părintelui Episcopu diecesanú Ioannu Metianu în carele arêtându necesitatea înființării seminariu (internatú) diecesanú se adreséză cleru și poporu pentru sprigiuirea acestei prinderi prin contribuiți benevole.

Noi, ca unii, cari suntemú mai aproape de Prea Sântia Sa nu voimú a comenta cerculariu emanatú pentru realizarea acestui scopu mare, ci pentru orientarea și încurágearea onorabilita

*) În urmarea dispozițiunii S. S. D. Episcopu diecesanú publicamú acestu carte circulară cu ortografa întrebuintată în celăria consistorială. Red.

publică lăsamă să urmeze comentariul făcut de diariul „Luminătorul,” carele sună :

(P. R.) În călcâniul acestui articol reproducem, după „Biserica și Școlă” din Arad, circulariul Înaltă Prea Sântiei Sale a dlui episcop Ioan Meșianu din Arad, în meritul înființării „institutiului seminarial.”

Cuprinsul acestui circulariu descoperă însuși istoricul și scopul acestei întreprinderi, a noastră detorință e : a vorbi și scrie altele.

În prima liniă constatăm cu bucurie că letargia și trândăvia ce de deci de ani domnia în reședința episcopescă din Arad, a perit și, de când Înaltă Prea Sântitulă domn episcop Ioan Meșianu a luat a mână totagul și mitra acestei diecese, — deveni înlocuită prin o înteresare și activitate neobosită spre binele, prosperarea și viitoriul acestei diecese și — prin ea — a credincioșilor de sub această pastorie sufletescă.

Ună spiritul plin de viață, o activitate neobosită este cea mai corectă caracteristică ce se poate da — după noi — persoanei prea venerabile ce poartă numita mitră pe capul său.

În vitalitatea sa, deosebi spiritul de întreprindere se manifestă mai desu, și este de o dată foarte norocos în alegerea scopului; de aci vine că în timpu relativu scurtu, de când Prea Sântia Sa păstorește această diecesă, îmbunătățirile stării ei sunt multe, progresul ei este mare, toate acestea s'au ajunsu atât prin inițiativa cât prin propriile sacrifice și ostenele a Înaltă Prea Sântiei Sale. Asta este o norocire pentru diecesă cât și pentru credincioșii ei, înse chiar această norocire impune de odată și credincioșilor o scumpă și nobilă datorință.

Se scie cumcă golumbilă friptă nu mai sboră; deci nime pre lume nu poate da unu popor ceva de gala, ci elu însuși are se lucra, se ostenească și se jertfescă. Când dară capul sei, în acestu

caz : prima și Înaltă Prea Sântita persoană din diecesă, ia inițiativa pentru astfelu de întreprindere salutare, atunci acel popor are morala datorință, ca să sară întru ajutoriu și, cu micu cu mare, cu bogat cu seraciu, se lucra, se contribuie să adune mijlocele necesare spre a realiza în viața intențiunea și întreprinderea teoretică.

Poporul care, în asemenea casuri, lucră astfelu, pre cum dăcem noi, dă dovédă despre vitalitatea sa, despre priceperea sa și despre înțelegerea gradului de cultură la care a ajunsu. Nu îndemă cu firmitate că și poporul românescu pătunsu de acestu adevéru, deci nu va pregeta, în casul de sub întrebare, se sară cu toții,

și, cu micu cu mare, bogat și seraciu, se contribuie multu sau puțin, dar *fiecare* se contribuie : ca să se potă realiza această întreprindere binecuvântată și salutară.

Poporul român se nu perdă din vedere *trista sa stare în carea fu lăsatu*, pe terenul bisericescu, când se despărți de serbi. Elu, în timp de fericire și recolte manose, în decursu de secol a contribuit și adunat milioane pentru alții, li-au zidit acestora palate, biserici și reședințe, până când elu însuși a remas gol golul, lipsit de toate și deosebi de *institute de cultură*. Și când „frații” serbi i-au dat, ce i-au dat, ca din grație, ori din batjocură dar nu după dreptu și dreptate ; iară în alte privințe le dăcu : nu dămu nimic, nu aveți dreptu, — atunci românul nu-i remâne alta de cât a se încrede, conform datinei lui : în resplata cerescă, și a se apuca de nou de lucru : se adune și pentru sine.

Dar nu se potă ca poporul român se perdă din vedere și situațiunea sa politică, din această țară. Elu, poporul român, de mulți seculi fiind numai apesat și obiectu de exploatare pentru toate stepăniile și poporele câte au trecut și domnit preste densusu, a remas îndereptu în cultură și d'odată — cea ce e mai simțitoriu — lipsit de toate mijlocele și institutele de *cultură națională*, nu se bucură nici astăzi nici de cel mai micu sprijin din partea statului spre procurarea acestor mijloce și spre realizarea scopului său de cultură. Fără de acestea poporul român nu potă trăi nici spera întru mântuirea sa, deci elu e avisat la sine însuși, la propriile sale poteri.

Între astfelu de împrejurări marimimositatea pentru întreprindere de interesu comun, spre scopuri culturale, — este o adevărată *fală națională* pentru unu popor de vitrigă sorte, ca noi. Aredicarea sa și rivalizarea sa întru agonisirea institutiilor de cultură, întru astfelu de împrejurări, este unu eroismu moralu, este o adevărată virtute, este unu faru naționalu carele atrage asupra sa atențiunea, privirea, lauda și admirarea lumii întregi.

Poporul român, de astăzi, se potă ține fericit că, după mulți secol de rea tractare, astăzi a ajunsu, cel puțin pe terenul bisericescu, la îndreptățirea : *d'a aduna elu de sine și pentru sine, țară nu prin sila altora, pentru alții*. Și această ocaziune elu trebuie se o folosescă între și de grabă, căci relele deasupra capului lui încă nu s'au gătat nici pe departe, ba dora : nici nu s'au împușinat.

Resplata celor ce l'au neîndreptățit se o lase la voia celui Atotputernic. Ea va veni și este teribilă, în cât îi va umili chiar naintea poporului român. Averele deținute pe cale nedreptă și

neonestă, se prefăce pravu și pulbere ; dacă sêrbii aũ adunat'o și o conservă prin scurtarea noastră, sunt alții, și vor veni ei, cari vor lua-o dela sêrbi, și atunci îi vom vedea : de unde-și vor mai aduna.

Închiermũ dară cu modestele nòstre urări de recunoscintă și de mulțămire cãtră Ecel. Sa dõmna vèduva de *Sina*, pentru marinosulũ donũ și spriginũ ce ni-lũ dă intru ajungerea scopului de sub întrebare, — cu cordialele felicitări cãtră Înaltũ Prea S. Domnũ episcopũ pentru acẽstã inițiativã, — și cu recomandarea cãtră laudat poporulũ românũ: ca se cetescã, respecteze, asculte și efeptuascã cele pofite în cerculariũ.

Papismulũ și starea actualã a Bisericeĩ ortodoxe în Regatulũ Românẽi.

de
Episcopulũ Melchisedecũ.

(Continuare).

Domnul Moldovei Scarlat Calimach, primind anaforaua Divanului, o a comunicat Înaltei Porții, și tot-odatã a dat și agentului Austriei o copie spre responsũ la stãruințele sale pentru înființarea episcopatului latinescũ în Moldova. Responsul Porții s'a comunicat Domnului prin unũ mehtap alũ marelui Vizir, prin care se aprõbã cererea țerei pentru respingerea episcopatului latinesc.

Între acestea Arhiepiscopul latinesc, care fusese chirotonisit și trimis în Moldova cu titlu de „Bacoviũ” a murit. Dupã ce la Roma și Viena s'aũ încredințat, cã nici Înalta Põrtã nici țara nu voesce sã recunoscã petrecerea permanentã a unui episcopũ latinesc în Moldova, cu titlu de „alũ Bacãului, sau Bacaonul (Bacoviũ),” la Roma s'a chirotonisit alt episcop catolic pentru Moldova, anonim adicã fãrã titlu *Bacoviensis*.

Vestea despre orãnduirea acestui nõu episcop catolic pentru Moldova din nõu a neliniștit spiretele, și divanul țerei s'a vèdut silit a se aduna, fãrã convocarea Domnescã și a trata din nõu cazul acesta. La 11 Martie, anul 1819 întruniudu-se clerul și boeriĩ la Mitropolie, aũ espus din nõu Domnului afacerea episcopatului catolic prin urmãtoarea anaforã:

„Prea înãlțate alũ nostru Dõmne!

În anul 1815, în luna Decembrie, aũdind nõi pentru orãnduirea unui apusenesc episcop, pe care cerea biserica apusenescã sã-lũ trimițã în Moldavia, cu nume de Bacoviũ, prin obștescã a noastră atuncea anaforã am pus înainte cele folositoare spre oprire, cã adicã una ca acẽsta aũ fost neprimițã la nõi pentru multele împiedecãtoarele pricinĩ, care anaforã înfãțișandu-se prin pãzita de Dumneđeu Înãlțimea ta împãrãtescã stãpãniriĩ am fost mângãiați toți, încredințãndu-ne de singurã stãpãnitõre hotãrire pentru neclãtitã paza obiceiurilor și aședimintelor celor din început a credinței noastre. Acum iarãși am aũdit din multe părți, cã apusenescã biserica, luãnd încredințare, precum se vede, cã nõi scim cu adevãrat, cum cã n'aũ stãtut vre odatã latinesc episcop Bacoviũ (pentru cã nici aũ stat scaun de episcopie vre-odatã în Bacãu, ca unul ce este supus din început episcopiei Romanului), de acẽsta încredințãndu-se, cãtrã alt scopos s'aũ mutat și aũ chirotonisit acum, precum

aũdind, alt archereũ fãrã numire, care vrẽ sã dicsã intru tãcere: „Moldavias,” și cere ca sã-lũ trimițã aicea cãtrã nõi la Iași. Acẽstã nouã veste atãt aũ turburat deobște pre toți, și aũ adus intru neliniște și tagma bisericescã, pre boeri și tot norodul, înca nici așteptãnd ca sã luãm porunca Înãlțimeĩ tale pentru acẽsta, am îndrãzait sã însciințãm prin obștescã anafora dreptãțile patriei noastre, tãnguirile și în sfirșit ferbintele noastre rugãciuni. Când s'aũ supusmerițã patria noastră izvoritoriului de char pragũ Înaltei Porții, am luat înscriș fãgãduința mai ale cãtrã acẽsta aũtẽiũ ca credința noastră sã fie slobodã și tagma noastră cu totul nebãntuitã, și trebuința cerẽnd sã se diafendefascã de cãtrã Mãria Sa, a cãria stãpãnire fie vecinicã. Cetim în istoria locului pe care o avem în condice scrise de mãnã, cã la anul 1592 Craiul Ardealului Batori Sigismund trimețiu oști în Moldova, tãlhãrește aũ rãpit pe Domnul de atuncea Aron Vodã, ce intru a douã Domnie domni (care era orãnduit de la Înalta Põrtã) și ducẽndul în Ardeal, l-aũ tãiat capul, aședind în locul lui pe alt Domn, om õre-care alũ sãu cu numele, Rãzvan.

Acest Rãzvan aũ adus cu sine și unũ episcop, nu scãtãm cu ce nume, de care istorisește geograful Meleție pripriind cã aũ fost trimis de papa Climent alũ 8-lea. Des mai fãna inte de a face mișcarea de respãtire Înalta Põrtã pentru desbinarea locului, aũdindu-le acestea craiul Lechiei de la õre-care boeri pãmînteni ce aũ fost fugit acolo pentru apropiare, îndemnat de cãtrã pãmînișii boieri, aũ fãcut Domn pe Ieremia Vodã: pe carele însuși ei boeriĩ dintre dînșii, l'aũ ales, și fãcã vãrãșindul cu oștile sale. L'aũ așezat în locul lui Rãzvan în scaunul Moldaviei, izgoniți fiind dupã cãrtãtate, și Rãzvan, ce s'aũ fost fãcut Domn fãrã cuvãnt (care pentru acẽsta nici în catalogul celor ce aũ domnit se aratã), și episcopul sãu. Pe acest Ieremia Voerãca pe unũ pãmîntean și cu alegerea a însuși boeriĩ orãnduit, l'aũ întãrit și Înalta Põrtã mai pe urmã și s'aũ liniștit smintelele. Iar craiul de Ardeal Batori Sigismund, depãrtat fiind de obșestile sale nãdãrșerie Papei de atuncea, paraponisindu-se asupra inului de Lechie cu însuși cuvintele acestea: „cã nici ostenelele cruțãnd, nici multe cheltuele, aũ rãstãturã Moldova din stãpãnirea Otomanilor, și cu bune dejdã se hrãnea, cã și pre toți supuși l-ar fi trasã dogmele Papei, iarã craiul Lechiei, cu dinpotrivã mare aũ înzãdãrnicit pre tõe.” Și papa de atuncea acest feliũ de scrisõre primind, aũ afurisit pe craiul de Lechia, dupre obiceiurile lui. Dar õre nõi nu aũ dreptãți sã prepunem nõul scopos alũ bisericeĩ apusenescã, cã este pentru ca sã tragã dintr'a nõi cãți ar putea din cei mai proști? Sau cãtrã ce sã se șeste a se trimite episcop la eparchie nesupusã care este supusã dupre cele politicești altei împãrãții și credința stãpãnitõre dintru început o are pe a rãșaritului, și dogmele cele apostolesci, și carele odatã aũ avut latini episcopi, din început și astãdã? Dar põe a se lua spre pildã latinescul episcop, cel ce dintru alte părți aũ venit pentru pãmînișile în vremea pomenitalui craiũ Batori Sigismund. Scrie istoria romãnescã, cã de multe ori aũ monachi ai Bisericeĩ apusenescã, spre a trage la dõdã, lor pe lãcutorii Moldovlachiei, dar adaoge, cã pãmînișia aũ fost izgoniți, alte ori cu lemne și toege rãșariti fiind, iarã alte ori cu petre acigãndu-se. Istoria Românẽi § 442 § 443. Cele de acest feliũ ale tõe de rãdicãri de norod, și prigoniri nu le pu

ainte, să nu fie, ca pre o pildă, nici îndrăznim să
 ețicem în alt chip: de cât numai întru aceea ce
 ește la turburarea buneii întocmiri, ce se păzește
 megieșitele puteri: Și am aduce și mărturie din
 bisericeștile canoane, că acest felii de mișcare a apu-
 știi bisericii este la noi totuși de tot nepriimită,
 după urmare înpotrivnică la iubitoriul de supuși
 și voință a stăpânirei sale, care privește la ocro-
 țrea credinței noastre. Dară pentru ca să nu prelun-
 gem spre mai mult pre cele dișe, și să îngreunăm
 anul înălțimei tale, le lăsăm de acosta dată. Acestea
 ar așa aflându-se, înșciințăm cu smerenie păzitei de
 manedeșu înălțimei tale, și prin înălțimea ta și mult
 dălișilor nostri Domni, dreptățile noastre. Adică: că
 pretinderisim întru durere nebăntuirea credinței și a
 egmei noastre, și cerem la acosta ajutoriul înaltului
 Devlet, după prevelegiile noastre din început, cuce-
 adu-ne ferbinte, și rugându-ne, ca nici vremelnic,
 și pururelnic, să nu fie iertată primirea unui epis-
 cop apusan în Moldova. Ci precum ne tânguim și
 pentru cele ce au apucat a se face, adică nu prea
 mult abia avea o singură capelă apusenii în Iași,
 acosta s'au iertat de cătră megieșii, pentru că se
 făcuse un templu a merge și a veni pentru neguțatorie, și
 întru ei, puținii rămănea și locuitori, dar însă supuși
 pravelelor noastre întru cele politicesci. Iar în zilele
 lui Alexandru Vodă Mavrocordat, ce-i dic și fugariș,
 au seim cu ce chipuri slobozindu-se, au zidit și bise-
 riceștile a lor, peste pravelele și dreptățile noastre: acum
 și episcop, iar în urmă cu trecere de vreme, întru
 cât ore se vor întinde, ce puind înainte! afară de
 dreptățile peamurilor, afară de bisericescile noastre
 pravele, afară de cele pământesci și politice. Dar
 nu lășad a cerceta politicescile scoposuri, ca unile
 nu ni se cuvine, ne rugăm în sfirșit, ca să nu fie
 tătă nici-odată întrarea arhierelui latin în Mol-
 dova, pentru că va unelti multe necuviințe, și va
 înșciințea locuitorilor obștască turburare și răzvrătire.
 19. Mart. 11."

Subscriși: „*Veniamin Mitrop. Moldov. Gerasim epis-
 cop Romanului, Meletie episcop Hușului.*” Urměză apoi
 abrierile egumenilor monastirilor pământesci și în-
 șinate. Tôte sub-scrierile sunt precedate de pecețile
 abrierilor bisericești respective.

După cleru urměză subscrierile boierilor di-
 anisți:

*Constantin Balș Logofăt, Iordachi Canta Logofăt,
 Grigorie Sturza Logofăt, Lupul Balș vel Logofăt, Dimi-
 trie Sturza Vistiernic, Iordachi Roset Vistiernic, Constan-
 tin Canta Vistiernic, Manolachi Dimachi Vornic, Dimitrie
 Vornic. Și cei-alți boieri Vornici, Hatman, Postel-
 Spătari, Bani, și de tôte stările boeresci.*

Domnul Scarlat Calimach, primind acosta ana-
 șora, a scris după coprinderea ei mijlocire la Înalta
 Pôrta, cerend a nu se admite cererea Austriei, de a
 stabili episcop papistăescu în Moldova. Pôrta
 înșciințând însemnătatea politică a acesteii mijlociri
 a grăbit a o aproba și respunde Domnului prin ur-
 mătoria lui hatșerif imperial:

„Osebitule între Magistanii seminției lui Mesie,
 cum Domnule al Moldaviei, Calimah-zadé Scarlate
 doadă, sfirșiturile tale să fie ogurlii! După ce va a-
 pinge porunca mea cea împărătescă, și se va face
 cunoscut, că în Memleketul Moldaviei s'au socotit
 la partea Elciului austriacesc a se rândui episcop
 în, începător legii latinesci, cu nume de Bacoviu,
 la anul=231=agentul austriac, ce se afla în Iași,

au făcut acosta cerere, au arătat'o Mitropolitului
 Moldaviei, episcopilor și celor antei boeri, și au res-
 puns, că a șede în Moldova episcop latin este în
 potriua vechilor obiceiuri a pământului, și cu totul
 nepotrivit legii și neprimit pământurilor, și de pa-
 gubă și de vătămare, și în ceale din lăuntru și în
 ceale din afară. De aceea agentului austriacesc
 s'au dat copiă după tacirul Mitropolitului, episcopi-
 lor și celor antei boeri ai Moldaviei, și alta talmă-
 cinduse s'au trimis la înaltul Devlet. Și după cuprin-
 derea sfântului împărătescului meu hat-humai, s'au
 dat respuns Elciului austriacesc, ce se află în ceta-
 tea înaltului meu scaun, că în pricina acosta, de ne
 va pomeni, nu se va face musadea, ci se va da res-
 puns precum cere pricina. Cum și din partea agen-
 tului de se va face vre o cerere în acosta pricină
 să i se dea respuns pe chipul cuvincios, că nu va
 fi primit, după cuprinderea trimeasei ție cărți a lui
 Șadir Azim. Și Elciului austriacesc, ce se află la
 înalta mea Pôrta, i s'au făcut acum cunoscute căr-
 țile, ce s'au trimis din partea ta, după ce ți-s'au
 trimis mai înainte cartea marelui Șadir Azim,
 că de va mai pomeni pentru pricina arătată, nu
 i se va da musadea. Apoi prin acele cărți trimis
 mise de tine se cuprinde, că latinescul episcop au
 venit la Iași cu chip necunoscut, avend numai cinste
 de a fi episcop, și după puține luni au murit. Și au-
 dind Mitropolitul Moldaviei, episcopii și cei antei
 boeri, că s'au rânduit din partea Austriei alt episcop,
 în locul celui mort, și se trâmite în Moldova, au
 trimis magzar cu peceți, cerind a se opri venirea lui,
 ca o pricinuitoare de multe kaderuri și smintele. Ca-
 rea după ce au ajuns la înalta mea pôrtă, s'au dat
 respuns Elciului austriacesc, ce șede în Tarigrad,
 ca se nu vie episcop în Moldova, ci să se oprască.
 Și spre acosta s'au dat și înalta împărătesca mea
 poruncă, că de vreme ce în sfințele trataturi nu se
 cuprinde a șede episcop latinesc în Moldova, să se
 oprască venirea lui și șederea. Și de vreme ce pri-
 cinuesce smintelă, și mai ales vătămare, turburare și
 nemulțumire raialii, de aceea și, acum se dă al meu
 împărătesc hatșerif. Și s'au dis celui de aici austria-
 cesc Elciu, că de acum înainte, de va mai pomeni
 pentru acosta pricină, nu va fi ascultat, ci se va
 urma după chipul ce s'au respuns mai înainte. De
 aceea s'au dat acosta a mea împărătescă poruncă, și
 după ce te vei pliroforisi de pricină, de se va mai
 face vre o cerere din partea agentului austriacesc,
 ce se află acolo, vei urma după respunsul ce ți s'au
 dat mai înainte și se te îngrijesei, și se te șilesei cu
 frumos chipu a se opri. Pentru acosta s'au dat a-
 costa înaltă poruncă, și cum va ajunge, vei urma
 precum ți se poruncesce, dând cinste sfântului semn.
 Scrisus'au pe la sfirșitul lunei gemazil achâr anul
 1234."

Politica Austriacă însă și după acest al doilea
 refuz, nu s'a lășat de planul înșciințării episcopatului
 latinesc în Moldova; însă sub altă formă: de epis-
 copu visitoru; iară nu sub forma de episcopu perman-
 ent. Spre acest sfirșit ea a lucrat mai întâiu pen-
 tru resturnarea Domnului Scarlat, și înlocuirea lui
 cu Michail Suful, crezind că cu schimbarea Domnu-
 lui se va schimba și politica țerei în privire cătră
 episcopatul latinesc.

Noul episcop latinesc, anume Philip Paroni,
 chirotonit la Roma cu titlul de „episcop d'Yloan” se
 duse mai întâiu la Constantinopol, unde prin stă-
 ruința ambasadorului austriac își dobândise unu fir,

man carele flă autorisa a veni în Moldova pentru afacerile sale sub-numire de „Monseigneur Philippe Paroni Ecclesiastico.” El se afla în Moldova încă din luna lui Iunie, în calitate de *episcop visitorator*. În țară însă se scia, că acest episcop fusese chirotonit anume pentru Moldova, și ca să petrecă aici, deși în arătare elă voia a fi luat numai ca visitorator vremelnic. De aceea el fu oprit a eserecita episcopatulă. Agentul Austriei, Josef Raab, la 17 August, anul 1819, a adresatū noulū Domnū următorea notă în limba francesă :

„Monseigneurul Jean Philippe Paroni, episcop d'Yoan, visitorator apostolic, venind dela Constantinopole cu firmanul aici alăturat, sub denumirea de „Monseigneurul Filip Paroni Ecclesiastico, pentru afacerile sale,” se află aici dela 18 Iunie 1819.

Afacerile unū episcop visitorator nu pot să fie nici de cum alte, decât de a visita bisericile diecesei, a cerceta ordinea, buna regulă în parochii, a hotărî asupra oare-căror puncte de contestațiune între păstoriții săi, a administra sfințele sacramente, a da confirmațiunea *) preservată episcopilor; acest sacrament la catholicii romanī nu se dă împreună cu botezul, ci tocmai după câțiva ani, și a face mesele **) în zilele hotărîte pentru săvîrșirea lor.

Cumcă episcopii visitoratori totdeauna sū venit în Moldova, că ei sū esercitat aici funcțiunile lor, că n'au fost nici-odată împedecați, neliniștiți, seū oropsiți, este unū fapt pre carele tot clerul din Iași și Domnii magnați ai țerei l'au confirmat în scris cătră Înalta Pörtă; și de pre care subscrisul agent al Majestății sale imperiale regale apostolice a avut onorea a supune Înălțimei Vostre, o traducere. Acosta s'a practicat așa din timpul predecesorului Înălțimei Vostre, și totul ar fi fost terminat, dacă n'ar fi fost supra-venit mörtea episcopului Berardi.

Acum, când Monseigneurul Paroni episcop visitoratorū voiesce în virtutea firmanului seū a pune în ordine afacerile sale, care nu sunt și nu pot fi decât afacerile mai sus arătate, și pentru esercitarea căroră el cere învoire, el este împedecat întru acosta. Fiindcă funcțiunile sale se săvîrșesc numai în lăuntru bisericelor catholice-romane ei nici odată n'au fost împedecați în esercițiul cultului lor, religia catholică-romană fiind tolerată în Moldova ca în toate celelalte provincii othomane, s'ar putea naște neorânduile, dacă s'ar opri catholicilor de ași primi sacramentele după liberul esercițiū al religiunii lor. Subsemnatul agent al Majestății sale, imperiale al Austriei, protegiând, *din ordin*, religiunea catholică și bisericile diu ritul acesta în Moldavia, are onore de a ruga pre Înălțimea Vostă de a permite Monseigneurului episcop Paroni de a eserecita afacerile sale în bisericile sale, de a nu i se pune obstacole la acosta și a încunosciița cât mai curând pre subscrisul de hotărîrea sa, spre a informa de acosta pre Monseigneurul episcop visitorator Paroni.

Avënd onorea a oferi Înălțimei Vostre omagiale celei mai înalte și mai distinse considerațiuni. Subscris: „*Joseph Raab.*”

Domnul Suțu primind nota agentului austriac, prin ordinul seū dela 17 August a convocat Divanul țerei, căruia l-a trimis acosta notă spre deliberare și hotărâre. Ordinul Domnesc sună astfel :

*) Ungerea cu mir.

**) Liturgiile.

„Noi Mihail Grigorie Șuțul, cu mila lui Dumnezeu Domn țerei Moldovei.

*Preasfinția ta părinte Mitropolite,
Iubitorilor de Dumnegeți episcopi,*

I toți preosfințiții Archierei împreună cu prea cuviosii Archimandriți și Igumeni a sfințelor monastiri, ce vë aflați aici în orașul Iași.

Cinstiți și credincioși boerii Domniei mele Dumnevoastră halea și proini veliți boeri ai Divanului mntesc.

Cinstit K. K. agent Raab prin nota ce a cătră Domnia mea, care se alătură aicea, au cerere întru a se sloboți catholo-romaiescului episcop întru lucrarea celor ce se ating de chemarea după cum mai pre larg pliroforie veți lua din însoțita notă. Pentru care poruncim, ca Sâmbătă 28 a curgătorei lunī, neapărat adunându-vē la Săra Mitropolie, veți cerceta atât firmanurile ce s'au în pricinī ca acestea, cât și anaforalele ce s'au cut, a căroră înțelegere potrivitū o cu cuprinderea notei acestia, prin anafora închipuitore socotită Preosfinției Vostre, și a Dumnevoastră, prin care putem da unū respuns hotărâtor acestiți note, să se scire, poruncim Domnia mea Dlui Vel-vornic Aprozī, ca Domnesca noastră țadula acosta se și aibă mare, și lucrare ei întocma și pre deplin. 1820. August 17.

Agentul austriac, după ce s'a informat de dinul Domnesc pentru convocarea Divanului în cetiunea episcopului latinesc, a adresat și Mitropolitului Veniamin o scrisore, în carea elă a espus temeiurile, prin care credea a îndupleca divanul în favorea cererii sale. Reproducem aici și acosta scrisore.

STATUTELE

Corului vocală alū comunei bisericesci gr. or. române din Lipova.

Introducere.

Comuna bisericescă gr. or. română din Lipova avënd în vedere, cumcă tinerimea, prin deprinderea în cântarea vocală, — sporesce în cultură, și în ravuri bune, și prin acosta face din destulū legi învătămētū și instrucțiune publică, de altă parte sesce multū, la mângăerea credincioșilorū în biserică a aflatū de bine a forma în sinulū seū o societate a cântării, pentru a cărei organizare, a statoritū următorele statute :

I. Numirea și reședința societății.

§. 1. Societatea se va numi: „Corulū vocalū alū comunei bisericesci gr. or. române din Lipova,” și reședē în sinulū acestei comune.

II. Scopulū societății.

§. 2. Scopulū societății este cultivarea junimii în cântarea vocală, în cetire, scriere și în alte cunștințe folositoare.

III. Mijlocele societății.

§. 3. Spre ajungerea scopului, se vorū arăta și înființa :

- prelegeri și instruire regulată în cântarea corală bisericescă și lumescă;
- o bibliotecă corespunzătoare recerințelor;
- prelegeri de învățatură, în localitățile societății. Și fiindcă scopulū societății este instructiv

ligiosu confesionalu, ea se înființează și va sta sub
prăvigherea autorităților bisericești gr. or. române.

IV. Membrii societății.

§ 4. Membrii societății sunt de 6 șese clase :

- a) membrii cântăreți adecă : coriști ;
- b) membrii ascultători ;
- c) membrii bineprimiți ;
- d) membrii fondatori ;
- e) membrii ajutători ;
- f) membrii onorari.

§ 5. Membrii cântăreți sunt junii trecuți de 16.
cari vor-forma corul societății ; ei voru solvi pe
60. cr. v. a. la fondul societății.

§ 6. Membrii ascultători sunt acei tineri trecuți
16 ani, cari voru lua parte la prelegerile de învê-
tură a le societății, ca cu timp să pôta întra și
— în șirul membrilor cântăreți, și ei voru solvi
anul 60 cr. la fondul societății.

§ 7. Membrii bineprimiți sunt băeții de școlă și
ii mai tineri de 16 ani, cari se întrebunțează în
ca sopraniști ; ei sunt scutiți de ori ce tacsă.

§ 8. Membrii fondatori sunt acei bărbați, cari
ră da odată pentru totdeuna, mai puțin 10 fl. de ce
v. a. fondul societății.

§ 9. Membrii ajutători, voru da odată pentru
deuna 2 fl. doi fl. v. a. fondul societății.

§ 10. Membrii onorari, îi va distinge și alege
societatea.

V. Primirea în societate.

§ 11. Membrii societății se primesc în aduna-
rea generală a membrilor cântăreți.

§ 12. Bărbați ori tineri cu purtare necuviinciosă
morală, nu pot fi primiți în societate — până
nu și voru dovedi îndreptarea lor — și în so-
state se voru suferi până când își voru păstra ca-
terul și purtare bună — morală.

Stergerea cui va din societate, o va face aduna-
rea generală a coriștilor.

VI. Drepturile și datorițele membrilor.

§ 13. Fiecare membru — afară de membrii binepri-
— are drept și vot în adunarea generală pro-
vâzută în § 17 lit. a) din statute.

§ 14. Cu privire la arangiarea de concerte, și
petreceri muzicali — numai membrii cântăreți au
drept să decidă.

§ 15. Membrii cântăreți sunt îndatorați :

- a) a cânta la liturgie în biserica locală în fie-
ce sârbătoare mai însemnată, în Dumineci și la alte
sărbători, după împregiurări ;
- b) a da în fiecare an cel puțin odată, în
prezența patronului bisericii — concert public — gra-
tis — nainte bisericii sau după împregiurări —
în altă localitate ;
- c) a cerceta regulat orele de instrucțiune în
canta.

§ 16. Membrii cântăreți au drept să se folosi de
biblioteca muzicală a societății ; au drept să umbra
tasul în biserică, pentru fondul societății, atunci,
când cântă corul.

VII. Organele societății.

§ 17. Organele societății sunt :

- a) adunarea generală a tuturor membrilor ;
- b) adunările membrilor cântăreți ;
- c) comitetul societății.

§ 18. Adunarea generală a tuturor membrilor
se ține odată în an, în luna Ianuarie, sau fiind de
lipsă și mai adese ori ; adunările membrilor cântă-
reți și ședințele comitetului, se voru ține de câte ori
se potfeșce.

§ 19. De agendele adunării tuturor membrilor
se ținu : controlarea stării și a înaintării corului,
— sporirea și chivernisirea averii societății, — și
alegerea oficialilor societății. De agendele adunări-
lor membrilor cântăreți — se ținu toate trebile refe-
ritore la activitatea corului.

§ 20. Comitetul societății se compune — din
preotul — respective unul din preoții locului ca
președinte natural ; un vice-președinte ; — un
casariu, — un notariu și un bibliotecariu, și din
trei membri din Comitetul parochial — cari se
aleg în adunarea generală a tuturor membrilor —
pe timp de un an — din sinul lor, și cu maio-
ritatea voturilor.

Protopopul tractualu este președinte natural
al societății, și are drept să presidia la toate adu-
nările, dacă va lua parte la ele.

§ 21. Președintele reprezintă societatea în toate
afacerile, conchiamă adunările generale și ședințele
comitetului, susține disciplina — regula și ordinea
între membri și controlează activitatea membrilor
cântăreți, precum și chivernisirea averii.

Vice-președintele va suplini președinte, în
casuri de împedecare.

Casariul, adună și scrie în „Diaru” tacsele
membrilor, face socotă comitetului în totă luna, des-
pre încasările și speșele avute, și despre păstrarea
banilor.

Notariul poartă corespondința și conscrierea
membrilor — după clase.

Bibliotecariul face inventariu, despre opurile și
obiectele societății și un exemplar îl păstrează în
bibliotecă, altul în arhivul comitetului parochial.

Comitetul societății este responsabil în soli-
daritate pentru averea societății.

VIII. Alte dispozițiuni.

§ 22. Societatea va avé un sigiliu, cu inscrip-
ția : „Corul vocal din Lipova,” și se va păstra de
președintele.

§ 23. Desființarea societății nu se pôte întempla,
până ce voru fi 12 membrii cântăreți ; iar scâdându
și acest număr — președintele va stărui a afla
alți membri, și numai dacă în decurs de un an,
nu s'arú pute afla 12 membrii cântăreți — societatea
se consideră de desființată.

§ 24. În casu de desființare — președintele face
arătare comitetului parochial, și averea societății
trece, în proprietatea fondului școlar gr. or. con-
fesional.

§ 25. Ori ce neînțelegere s'ar ivi în sinul
societății, se va delibera de către comitetul paro-
chial, ca prima instanță, iar Ven. Scaunul protopo-
pesc și Ven. Consistoriul, se staveresc — ca foruri
de II. și III instanță.

§ 26. Membrii cântăreți au drept la venitele
dela concerte, ceremoniile dela cununie și înmormen-
tări, anume 5/6 le împart între sine ; iar 1/6 din
acele și încursele din tasuri și alte venit facu fon-
dul societății. Membrii cântăreți își pot statori și
un regulament — cu privire la afacerile lor.

§ 27. Aceste statute voru intra în viață, după ce voru primi aprobarea și întărirea Venerabilului Consistoriū gr. or. românū din Aradū.

Datū în ședința comitetului parochialū, ținută în:
Lipova la 2/14. Ianuariū 1883.

Iosifū Suciu, m. p.
paroch, președ. interinalū.

Ioan Tuducescu, m. p.
notariū interinalū.

Nr: 537.

Preșintele regulamētū alū corului vocalū din Lipova, prin acēsta se aprobă cu acea observațiune, respective modificățiune, cumcā membrii de verice categoric, potū să fid numai ortodoxi din sîmulū parochiei (§ 4—10) — de avere sunt rēspunșetori numai manipulatorii ei (§ 21) — ori ce corēspundință, corulū pōte purta numai pe calea oficiului parochialū din locū, — în fiecare anū să se dee socōtā comitetului parochialū și prin comitetū la simodulū parochiei, pre calea indicatā de Stat. Org.

Aradū, din ședința coosistorială ținută în 24. Martie 1883.

Ioanū Meșianū, m. p.
Episcopulū Aradului.

Diverse.

* Societatea fondului de teatru naționalū român a ținut adunarea sa generală estimpū la 6 și 7 Aug. st. n. în Lipova, fiind cercetată de unū publicū foarte numerosū. Adunarea a fost condusă de vicepreședintele Iosif Vulcan, carele împreună cu secretariul societății Dr. Atanasiu Marienescu sosiră la Lipova Duminecă cu trenul de 6 ore d. m. întimpinați fiind la gara căii ferate dela Radna de întreg comitetul de primire din Lipova, și unū numerosū publicū. Adunarea a ținut prima ședință, Lunī în 6 Aug. st. n. nainte de mēdăđi la 10 ore sub președința Dnū Iosif Vulcan, carele a deschis ședința printr'unū discursū inspirat de cele mai înalte și sublime idei despre însemnătatea și menirea teatrului. Remareabile sunt cu deosebire cuvintele cu cari oratorulū infacisēzā teatrulū ca o școlā practicā a poporului, dar n'au ramasū fără efectū nici cuvintele cu cari prea nimerit a caracterizat și fulminat apatia generală ce predominā față de întreprinderile cele mărețe și salutare, și carea sub pretestulū serăciei paralisezā orice mișcare și progresū intelectualū. Nu serăcia, diice oratorulū, ci disarmonia este obstacolulū și inimiculū prosperității nōstre culturale. După cuvēntulū de deschidere secundatū de aplause frenetice, a urmat apoi cetirea raportului secretariului generalū Dr. Atanasiu Marienescu despre starea și activitatea societății, precum și raportulū casariului. Din aceste rapōrte s'a constatātū cu bucurie că fondulū societății atinge de presinte suma de 31.570 fl. 86 cr. și față de starea fondulū în anulū trecutū unā crescāmintū de 3856 fl. 33 cr. v. a. Rapōrtele secretariului și a casariului dāndu-se spre censurare la comisiunile alese de cătrā adunarea generală au fost aprobate. După încheiarea ședinței la 1 orā a urmatū banchetulū în ospētaria la Regele Ungariei, la care a participatū aprōpe 200 persōne. Sub decursulū prānđului s'a rădicatū mai multe toaste, celū întâiū de cătrā vicepreședintele adunării I. Vulcan pentru Măiestățile lorū Regele și Regina. Peste totū, succesulū adunării din Lipova este strălucit. Ca membru fundatorū s'a înscrisū zelosulū și neobositulū luptătorū alū cauzei naționale D. David P. Simon, cu 100 fl. iar ca membrii ordinari pe viață cu 50 fl. v. a. s'au înscrisū veteranulū și încărunțitulū în lupte naționale, Dlū protopopā Ioan Teran

și D. architectū Mateiū, totū din Lipova. Dela alii membri noi căte cu 5 fl. s'a încassatū la 400 fl. v. Comitetulū aranșatorū a binemeritatū, pentru zelulū îngrigirea ce au desvoltatū pentru succesulū adunării.

* Procesulū dela Nyiregyháza, intentatū pentru asasinarea fetei Estira Solymosy s'a terminat după o pertractare de 42 de zile, Vineri în 3. Aug. st. n. cu achitarea tuturorū evreilorū acușati en sasinelū, pe cari tribunalulū l-a declarat nevinovat de crima cu care au fost acușati și deținuti un anū de zile. După terminarea processului și ratorulū Eötvös a insistatū, ca băiatulū M. Scharf să fā luatū de sub pază comitatului redatū iarāși tatălū seū. Ceī dela comitatū saū pusū, ministrulū Tisza a întrevenitū și în finele trānului Scharf și-a rocapētātū băiatulū, cu care impăcase mai înainte și a plecatū cu elū la Pest trāgēnd la otelulū „Lebeda albā.” Cāt s'a audītū de pre sosirea lorū, o mulțime mare se adunā înaint otelului și aruncā cu petri în ferestre, spārgāndu tōte. Poliția a trebuitū se întrevinā fără ca se potat însă restabili liniștea.

† Necrolog. Iosif Beșan, asesor consist. și paroch gr. or. în Giula-magiarā în numele seū, a trei seī minoreni: Ermina, Mircea, Cristina și Valeriu fratelulū seū Ioan Beșan, a sōcrului seū Mihaiū Ardelean paroch în Chitighaz și asesor scaunal în topopiatul Chișineului, a cumnaților seī: Moise Cătuț advocat în Arad, Nicolaū Ardelean adjunct notarial, — a cumnatelor sale: Maria Curtuș nasc. Ardelean, Maria Ardelean nasc. Isfanescu, — a veriilor seī: Mihaiū Beșan fost deputat dietal și notariū public regese în Lugos, Ioan Beșan paroch în Serbitū, vril Beșan paroch în Chislaz, a sociilor acatōri și a numeroșilor consāngeni, cu inimā frātă de durere și inristare anuiciā, cumcā iubitā și necerșoaciā, respective mamā, fiā, sorā, cumnatā și consānginā Rosalia Beșan nasc. Ardelean în anul 36 al v. și 13 a casātōriei fericite după suferințe îndelungate și-a dat nobilul suflet în mânăle Creatorului la 23 Iul. (4 August) Remășițele pāmētesci se vor astruce la 24 Iul. 5 August după mēdăđi la 4 ore în cemitul gr. or. din loc. Giula-magiarā, 23 Iul. 4 Aug. 1883. Fie-i țerina ușorā și memoria birecuvēntatā!

* Mulțămintā publicā. Petrunșū adincū de manifestățiunile sincere de condolință ce le primim la numeroșii Prēstimați Domni cunoscuți și ai mei pentru lovitura grea și nemeritatā ce a datō așa curānd neindurata sōrte prin perderea sepei și pururea neuitatei mele socii, — me simțindetoratū a esprima cordiala și profunda mea mulțămintā publicā tuturorū Preastimaților. Domni cuți și amici, cari binevoirā a-mi trimite mângă prin esprimarea simțemintelorū lorū de condolință a suorge la alinarea durerilorū inimei mele vrate prin prea timpuria rāpire din viață ce era mai scumpā sufletului meū și fiilorū mei mași orfanī. Giula-măgiarā, în 29. Iuliu 10. Aug. 1883. Iosifū Beșanū, parochū, ases. consist.

† Necrologū. Grea și adēnc simțitā pentru îndurā prea stimabilulū invēțătorū din Lipova Ioan Tuducescu. În 8 a lunei cur. mōrtea rāpi din viață pe fiulū seū Ioanū în etate de 7 ani care este lītū de părinții: Ioanū și Marta; babā-sa: Rașă; unchiū seī: Alexandru, Atanasiū, Georgiū și Leon; mātuse-sa: Catita; frații seī: Alexandru, Ioniu, Iuliu și Augusta, și alte rudeni. Băețulū istețū și talentatū. Fie-i țerina ușorā.

La Nr. de față alăturāmū unū suplementū de

în vre-o Duminică ori sârbătoare a-se prezenta în biserică, spre a-și arăta dexteritatea în cântări și tipicul bisericesc. Cei deprinși în arta musicală încât să potă conduce și instrui corul deja existente acolo, vor fi preferați.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu mine: **Georgiu Creclunescu**, m. p. prot. inspect. școl.

La postul învățătoresc din **Berzava**, protopresviteratul Totvaradiei, nu s'au ivit recurenți, se poate din cauza emolumintelor în naturale aflate, a se vedea nr. 26. 27. 28. Comitetul parochial a staverit léfa alegândului învățătorii în bani gata pe anul înteiu pentru ca emeritul învățătorii Ivantie Spatan se acordă pensiune pe timp de doi ani $\frac{1}{4}$ din salariul avut, așa finala staverire a léfei învățătoresc va urma după expirarea anului prim; deci până atunci alegândul învățătorii va avea plata anuală fixă: a) în bani gata 300 florini v. a. b) cortel liber c) de încălzirea școlii va grigi comuna. Acum pentru ocuparea acestui post se deschide de nou concurs până la 15 August st. v.

Recurenții își vor trimite petițiunile la subscrisul în Căpruța p. u. Berzova, și sunt poțitiți a-se arata și canta la Biserică.

Comitetul parochial:

In conțelegere cu mine: **Vasiliiu Zorlențanu**, m. p. inspect. școl.

656. Sc.

Consistoriul gr. or. eparchial al Orađii-mari publice concurs pentru întregirea armătoarelor stațiunii învățătoresc:

I. În cercul inspectoratului al Orađii-mari:

1) **Felcheriū**, cu salariū de 40 fl. 10 cubule de grău, $\frac{1}{2}$ sesiune de pământ, cuartir cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

2) **Forosig-Hodișu**, cu salariū de 170 fl. 4 cubule de grău, $\frac{1}{2}$ cubul de fasole, 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

3) **Lupăta**, cu salariū de 60 fl. 10 cub. de cucuruz, $\frac{1}{2}$ cub. de fasole 8 org. de lemne, 100 port. de fân, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

4) **Sentelec**, cu salariū de 100 fl. 8 cub. de cucuruz sfărmat, $\frac{1}{2}$ sesiune de pământ, cortel în natură cu grădină de legume, și veniturile cantorale.

5) **Tasad**, cu salariū de 50 fl. 12 cub. de cucuruz sfărmat, $\frac{1}{2}$ cub. de fasole, 150 port. de fân, 150 fuioare, 9 orgii de lemne, cortel liber cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

6) **Velența**, cu salariū de 300 fl. 2 org. de lemne cortel în natură, și veniturile cantorale.

II. În cercul inspectoratului al Beliiului:

1) **Dumbrăvița de Codru**, cu salariū de 200 fl. cortel în natură cu grădină de legumi, și veniteile cantorale.

2) **Groși**, cu salariū de 60 fl. 12 cub. de cucuruz sfărmat, cortel în natură cu grădină de legumi, 200 port. de fân, 10 org. de lemne, și veniturile cantorale.

3) **Hașmaș**, cu salariū de 60 fl. 7 cub. grău, 7 cub. de cucuruz, 100 port. fân 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

4) **Cărășeu**, cu salariū de 140 fl. 6 cub. de grău, 6 cub. de cucuruz, 6 org. de lemne, 200 port. de fân,

cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

5) **Mărăuș**, cu salariū de 50 fl. 4 cub. de grău, 4 cub. de cucuruz, cortel în natură cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

III. În cercul inspectoratului al Luncei:

1) **Brusturi**, cu salariū de 45 fl. 3 cubule de grău, 10 jugere pământ estravilan, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

2) **Dornișora**, cu salariū de 30 fl. 12 cub. de cucuruz, 10 jugere de pământ estravilan, cortel în natură cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

3) **Picléu**, cu salariū de 120 fl. 4 cub. de grău, 4 cub. de cucuruz, 4 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

IV. În cercul inspectoratului al Pestezeului:

1) **Belnaca**, cu salariū de 120 fl. 5 jugere estravilan, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

2) **Bulz**, cu salariū de 160 fl. 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi.

3) **Damoș**, cu salariū de 100 fl. cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

4) **Lorșu**, cu salariū de 100 fl. cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

5) **Pesteș**, cu salariū de 50 fl. 20 cubule de grău, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

6) **Șuncuiuș**, cu salariū de 160 fl. cortel în natură cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

V. În cercul inspectoratului al Popmezeului:

1) **Coșdeni**, cu salariū de 60 fl. 10 cubule de grău, 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

2) **Crâncosci**, cu salariū de 80 fl. 10 cub. de grău, 6 org. de lemne, cortel cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

3) **Dobresci**, cu salariū de 90 fl. 10 cub. de grău, 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

4) **Cotiglețu**, cu salariū de 60 fl. 12 cub. de grău, 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

5) **Răbăgan**, cu salariū de 80 fl. 12 cub. de grău, 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

6) **Rotăresci-Ogesci**, cu salariū de 60 fl. 10 cub. de grău, 6 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

7) **Topa sup.** cu salariū 75 fl. 14 cub. de grău, cortel în natură cu grădină de legumi și veniturile cantorale, 80 port. de fân, $\frac{1}{2}$ cub. de fasole, și 8 org. de lemne.

VI. În cercul inspectoratului al Beiușului:

1) **Pocola**, cu salariū de 80 fl. 8 cub. de grău, 8 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi, și veniturile cantorale.

2) **Săucani**, cu salariū de 126 fl. 8 cub. de grău, 120 port. de fân, 120 fuioare, 8 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

3) **Tărcăița**, cu salariū de 52 fl. 10 cub. de grău, 80 port. de fân, 80 fuioare, 4 org. de lemne, cortel în natură cu grădină de legumi și veniturile cantorale.

4) *Colesci-Briheni*, cu salariu de 100 fl. 8 cub. de bucate, 6 orgii de lemne, cortel în natură cu grădina de legumi.

VII. În cercul inspectoratului al Meziadului:

1) *Chiscou*, cu salariu de 105 fl. 12 cub. de bucate, 30 port. de fân, 300 fuiore, 12 orgii de lemne, cortel în natură cu grădina de legumi.

2) *Meziad*, cu salariu de 105 fl. 8 cubule de bucate, 150 port. fân, 150 fuiore, 8 orgii de lemne, cortel în natură cu grădina de legumi.

3) *Nimăesci*, cu salariu de 105 fl. 10 cubule de grâu, 5 cub. de cucuruz, 1 1/2 cub. de fasole, 150 port. fin, 150 fuiore, 10 fontii luminii, 6 orgii de lemne, cortel în natură cu grădina de legumi, și veniturile parohiale.

4) *Săbiș*, cu salariu de 60 fl. 8 cub. de grâu, 3/4 cub. fasole, 132 port. fin, 132 fuiore, 4 fontii de luminii, 8 orgii de lemne, cortel în natură cu grădina de legumi.

5) *Valea-negră inf.*, cu salariu de 100 fl. 16 cub. de bucate, cortel în natură cu grădina de legumi.

6) *Săud-Ferice*, cu salariu de 100 fl. 5 cub. grâu, 3 cub. de cucuruz, 1 cub. de fasole, 180 port. de fân, 180 fuiore, 8 fontii de luminii, 8 orgii de lemne, cortel în natură cu grădina de legumi.

Recurenții pentru vre una dintre aceste stațiuni au se și trimite rugărilor sale la subsemnatul Consistoriu în Oradea-mare, (Nagy-Várad) până în 22 August (3 Septembrie) a. c.

Oradea-mare, 4/16 Iuliu.

Consistoriul gr. or. oradan.

Unu stipendiu diecesanu de 350 fl. v. a. anualu se conferesce acelu tineru, carele se va resolve a-se pregati la veri o universitate pentru profesura *teologică* și *pedagogică* din institutul nostru diecesanu.

Recunții au se dovedesca cumea sunt romani gr. or. din acesta diecesă, gimnasti absoluti cu testimoniu de maturitate și se arate starea lor materială respective a părinților.

Recursele astfelu instruate sa se submita aici până în ziua de 10/22. August 1883.

Arad, 16. Iulie 1883.

Ioan Mețianu, m. p.
Episcopul Aradului.

În alumeul „Zsigidianu” din Oradea-mare, fiind o locuri vacante, spre deplinirea acestora se escrie concursu cu terminu până la 8/20. Augustu a. c. când va ține primirea.

Dela recurenți se potesce: 1) Extrasu de botezu despre acea, ca e romanu gr. or. 2) Testimoniu scolaricu de pe anul precedent. 3) Atestat de paupertate subsemnat și de preotulu localu. 4) Certificatiu fiziculu despre vaccinare.

Recursele adresate senatului fundatiunalu, sunt a-se trimite președintelui Simeon Bica protopresbiteru în Oradea mare [Nagyvárad].

Oradea-mare, 18/30. Iuniu 1883.

Senatul fundatiunalu.

Pentru postul de profesor de *agronomie* și *grădinarie* la institutul diecesanu de teologie și la celu

de pedagogie se deschide prin acesta concursu cu terminu până la 25. Augustu a. c. st. v.

Salariulu este 600 fl. Competinții își voru trimite petitiile către „Consistoriulu diecesanu gr. or. în Caransebeș” și le voru instrua cu următoarele documinte: 1) Atestat de botezu 2) Atestat despre studii gimnasiale, reale sau din școla cetățenescă. 3) Atestat despre studiile de agronomie și grădinarie. 4) Atestat despre eventuala pracsă în agronomie și în grădinarie.

Caransebeș, din ședința consistorială ținută în 2. Iuniu 1883.

Consistoriulu diecesanu.

Dupăce în parochia de classa a donă *Parhida* în protopresviteratulu Lunca, lângă preotulu nepotinciosu de acolo s'au incuviințatu aplicarea de capelanu temporalu, — spre deplinirea acestui postu capelanialu, din partea acestui Consistoriu, pe baza concludesului luat cu respectivulu comitetu parochialu se escrie concursu pe lângă următoarele emolumente:

1) Usufructulu pământulu parochialu de 36 jugere catrastrale aratoriū și fenațe iară 12 jugere pășune, — în jumetate computatū, representă: 280 fl. 2) Competința de biru în bani 20 fl. 3) Venitul ștolare întregu fără de nici o detragere 100 fl. 4) Cortelū inchiriatū în jumetate prin parochulu nepotinciosu iară în jumetate prin capelanulu alegendū.

Capelanulu alegendū va avé a conduce oficiulu parochialu și a implini tôte funcțiunile preotesce în acesta comună pentru folosirea beneficiulu susespusu, iară după mórtea parochulu nepotinciosu va deveni în folosirea întregulu beneficiu parochialu.

Competinții pentru acestu postu capelanialu vor avé a produce calificațiunea prescrișă în §. 15. lit. b. din regulaméntulu congresualu, iară recursurile bine instruate sub terminu de 30 de zile dela întăia publicarea a le tramite comisariulu consistorialu Toma Păcala asesoru consist. și parochu în Zsáka p.-u. B. Ujfalu.

Oradea-mare, 4/16. Iuliu, 1883.

Consistoriulu eparch. gr. or. oradanu.

Ieroteu Beleşu, m. p. vicariu episcopescu.

Devenind vacantă stațiunea învățatorescă din *Blazsova*, prin pensionarea învățatorulu Sava Popescu, în urmarea ordinăciunei Venerab. Consistoriu din Caransebeș, dto 17. Martie a. c. Nr. 135. S. prin acesta se escrie concurs, pentru întregirea postulu învățatorescă din comuna *Blazsova* protopresviteratul *Jebelului cottul Timișului*, cu terminu până la 6. August a. c.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 130 fl. 20 meți grâu; 20 meți cucuruz; 6 cloftori de lemne din care are a-se încălzi și sala de învățământu; 4 jugere de pământ; 8 fl. pentru conferința; cortelū liberu cu două chilii și grădina de legumi.

Doritorii, cari voiescu a ocupa acest post, au a-și trimite recursule lor, amăsurat statutulu org. bis. adresate Pré O. Domn Alesandru Ioanovicu, protopresbiteru în *Jebel*.

Blazsova, în 29. Iunie 1883.

Comitetulu parochialu.

George Lupșă, m. p.

preot și președinte de comitetu par. In conțelegere cu Prea Onor. Domn Protopresviteru și inspectoru de școle Alesandru Ioanovicu.

Se escrie concursu pe stațiunea învățătorescă gr. din *Saravolla*, Comitatul Torontal, cu termin de alegere pe 28 Augustu a. c. st. v.

Salariul anual. 300 fl. cuartir liber, 2 org. lemne de foc, pentru încăldirea cuptorelor paie din destulă; 1 $\frac{1}{2}$ lanțu estravilanu de aratu.

Recurenții au se producă testimoniū despre absolvirea Preparandiei, qualificațiune, și atestatū de moralitate, pre lângă limba maternă, și a Patriei vor fi preferiți cei ce sciu nota de cântări, înainte de alegere au a-se presenta în vre-o duminică ori sârbătoare în biserică spre dovedirea desterității în cântare și tipic. Recursele să fie adresate Comitetului școlaru și anume președintelui Alexa Matei.

Saravolla, 8. Iuliu 1883.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu Dlū **Mita Dolga**, m. p. prot. inspect. Școlar.

Pentru ocuparea postului învățătorescū la școla conf. gr. or. rom. din *Foen*, ppresbiteratul Ciacovei, se deschide concurs cu termin de alegere până în 21. Aug. a. c. st. v.

Salariul anual: 1) În bani gata 200 fl. 2) Pentru conferință 10 fl. 3) Scripturistica 5 fl. 4) 4 orgii lemne foc 40 fl. 5) 55 meți grâu, 6) 2 jugere pământ arătoriu, 7) Dela fiecare înmormintare la carea va fi poftit 50 cr. 8) Pentru încăldirea școlei paie câte va cere trebuința 9) cortel liber cu grădină intravilană.

Petițiunile instruate conform statutului organicū bisericesc, adresate Comitetului parochial din Foen, să se trimită Oficiului protopresbiterat rom. gr. or. în Ciacova până la terminul de sus.

Foen, în 12. Iuliu 1883.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **Paul Mulescu**, m. p. adm. ppresb. și ases. consistorial.

Pentru ocuparea postului învățătorescū la școla gr. or. din *Tolvădia*, ppresbiteratul Ciacovei se deschide concurs cu termin de alegere până în 28. Aug. a. c. st. v.

1) Salariul anual în bani gata 166 fl. 2) grâu 24. Hectl. și 60 litre. 3) Pentru conferință 10 fl. 4) Pentru scripturistica 10 fl. 5) 7. stângenī de paie din care are a se încălđi și sala de învățământ. 6) 1 $\frac{3}{4}$ jugere de pământ arătoriu. 7) Dela fiecare înmormintare la care va fi poftit 20 cr., ărá decă ilū va petrece la sânta biserică 40 cr. 8) Cortel liber cu 2 chilii și bucătărie.

Petițiile instruate în înțelesul stat. org. adresate Comitetului parochial din Tolvădia să se trimită oficiului ppresbiterat rom. gr. ort. în Ciacova până la terminul de mai sus.

Tolvădia, în 12. Iuliu 1883.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu mine: **Paul Mulescu**, m. p. adm. ppresb. și ases. const.

Se escrie concursu pe stațiunea învățătorescă din *Sânt. Mihaiū rom.* protopresbiteratul Timișorei, cu termin de alegere pe 7/19. Augustu a. c.

Emolumintele anuali sunt: 150 fl. 40 meți de grâu 8 orgii de lemne din care are să se încăldescă și școla, 2 jugere de pământ și cuartir liber cu grădină întra și estravilană.

Dela recurenți se cere, ca să se prezenteze în vre-o Duminică în s. biserică pentru a-și arăta des-

teritatea în cântare și tipicū, ărá recursele ajustate conform legii, să se așternă până în 2/14. Augustu a. c. la adresa dlui inspectorū de școle per Vinga în Szécsány.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu mine: **Iosif Grădinariū**, m. p. insp. școl.

Se escrie concursu pentru ocuparea postului învățătorescū din *Pustinișū*, cott. Torontalului, cu termin de alegere pe 8/18. Augustu a. c.

Emolumintele anuali sunt: în bani 105 fl. v. și 12 fl. pentru măcinatū, 50 meți de grâu, 100 foc clisă, 50 fontī sare, 6 chile luminī, 2 orgii de lemne 8 orgii de paie din care se va încălđi și școla, de înmormintări 20 cr. și jumătate din venitul pomărie.

Recurenții se-și așternă petițiunile ajustate după tôte recerînțele până la 2/14. Augustu a. c. către subscrisulū inspectorū de școle per Vinga în Szécsány.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu mine: **Iosif Grădinariū**, m. p. inspect.

Se escrie concursu pentru deplinirea vacantei parochii de clasa I. din opidulū *Șiria*, cottu Aradului ppviteratul Șiriei (Vilagoșului) cu termin de alegere pe 15/27. Augustu a. c.

Emolumintele sunt: 1) una sesiune pământū arătoriu. 2) birulū preoțescū dela 200 case și anume dela cei cu pământū una măsură iar dela jeleri una măsură bucate și 3) ștolele îndătinatē dela 200 N.

Recurenții sunt avisați recursele lor ajustate conform §. 15. lit. a) a regulamentului pentru parochii adresate comitetului parochialū din Șiria să trimitē părintelū protopresbiterū **Giorgiū Popoviciū** în Ménes per Gyorok, până în 10/22. Augustu a. c. cele întrate mai târziu nu se vor lua în considerare și a-se presenta în vre-o duminică seū sârbătoare în biserică din Șiria, spre a-și arăta desteritatea în ratoriă și cântū.

Șiria, la 10/22. Iuliu 1883.

Comitetul parochialū.

Cu scirea mea: **Giorgiū Popoviciū**, m. p. protopresbiterat.

Concursū de licitațiune minuedă.

Comitetul parochial gr. or. rom. din *Giula-germână*, cottul Bichișū, conform planului și preliminarilor lū de spese, aprobat de venerabilul Consistoriū din Arad din 28 Iuniū a. c. Nr. 1575, se escrie concurs de licitațiune publică minuedă, pentru ornarea bisericei din leuntru; și anume facerea iconostasului, pedosirea cu marmore și pingarea ei cu prețul de clamare 6350 fl. v. a. carea licitare se va ținea în localitatea școlei din loc la 29 Augustu st. v. a. c.

Se avisază decī întreprindetorii aceia, cari vor resc a primi pre sine lucrul susespus pe terminul tărit, provezuți cu vadiul de 10% a-se presenta la licitare, unde după licitarea efeptuită se va închea contractul, carele se va substerne Ven. Consistoriū spre aprobare.

Planul, preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la presidii subsemnat.

Giula-germână, 18 Iuliu 1883.

Petru Biberea, m. p.

președ. com. par.

Iosif Ivan, m. p.

not. com. par.